Raport cumulativ privind mersul dezbaterilor pe platforma MediaForum.md. Legislație Media

Martie 2017 - Mai 2018

Informații generale

În intervalul martie 2017 - mai 2018 la compartimentul „Legislație Media” s-au desfășurat 7 dezbateri. În discuții au fost abordate modificările legislative care au intrat în vigoare sau au fost pregătite în perioada respectivă, urmărindu-se discutarea lor pentru a anticipa un eventual impact negativ sau riscuri pentru media. De asemenea, a fost abordat și aspectul drepturilor omului, pârghiile prevăzute de legislație pentru apărarea drepturilor persoanelor în privința cărora media a comis un abuz.

Temele și mersul dezbaterilor

1. „Merită să ne facem griji în privința noului proiect referitor la drone?”. Moderatoarea Tatiana Puiu a informat, prin intermediul textului pe care l-a scris pentru argumentarea dezbatrii, că la nivel european, în august 2016 a fost făcută publică şi propusă spre dezbateri Reglementarea „Prototip" a Comisiei Europene privind Operațiunile Aeronautice fără Pilot, care, din 2019, va trebui transpusă în fiecare stat membru UE. În același timp, moderatoarea a amintit și despre faptul că tot în anul 2016 OSCE a recomandat statelor membre, printr-un comunicat, să recunoască faptul că utilizarea de drone în scopuri jurnalistice reprezintă un instrument pentru realizarea dreptului mass-media de a informa publicul, precum şi libertatea publicului de a primi informații şi idei prin intermediul presei.

Moderatoarea a informat, de asemenea, despre faptul că și parlamentarii moldoveni au încercat să modifice Codul Aerian, stabilind restricții pentru utilizarea dronelor, menționând, în nota informativă a proiectului, că „*există preocupări la nivel național, odată cu intensificarea activităților de utilizare a acestor tipuri de aparate de zbor de către persoane fizice şi juridice*”. Proiectul nu a ajuns să fie discutat în plen, deoarece nu a întrunit numărul necesar de voturi în comisii. Cu toate acestea, discutarea temei este necesară pentru cazul în care deputații vor considera de cuviință să revină la proiect.

Având în vedere segmentul restrâns de jurnaliști care ar putea fi interesați de această problemă - foarte puține redacții din Republica Moldova își permit să cumpere și să utilizeze drone - dezbaterea nu a avut un număr important de participanți. „*Bănuiesc că nu trebuie ca drona să fie pusă din start ca o „problemă" care trebuie rezolvată. Asta din simplu considerent că nu drona nu e problemă în sine. Problema apare atunci când vine vorba despre „în mâinile cui pot nimeri acestea și scopul în care sunt folosite*". *Trebuie să se pornească, cred eu, de la intenția că acestea vor fi folosite drept instrumente pentru jurnaliști în a documenta subiectele de interes public*", a notat expertul media Victor Gotișan. Iar Anastasia Nani, reporteră de investigații, a fost și mai categorică. Ea consideră că, de vreme ce până acum jurnaliștii moldoveni nu au comis imixtiuni în viața privată filmând cu drona și utilizând ulterior imaginile, acest domeniu nu trebuie deocamdată reglementat în nici un fel.

Reomandarea moderatoarei a fost ca, la elaborarea unor eventuale reglementări, autoritățile să țină cont de practicile și recomandările europene în acest sens, dar și de opinia comunității media din Republica Moldova.

2. **„Alegerea membrilor CCA - perfect europeană, dar totuși moldovenească".** Moderatorul Vlad Țurcanu, fost membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului, a făcut o analiză comparativă a legislației din Republica Moldova și a celei din unele țări europene care vizează modul de alegere și funcționare a autorității de regementare în audiovizual. El a calificat drept „europene" și conforme cu normele democratice prevederile legislației moldovenești, însă a formulat obiecții la eficiența aplicării acestor prevederi. Punerea în discuție a acestei teme a fost prilejuită de faptul că în anul 2017 a expirat mandatul câtorva membri ai CCA și urmau să fie aleși, prin concurs, alți membri.

Textul dezbaterii a fost preluat de către portalurile Independent și Unimedia, însă pe MediaForum nu a acumulat nici un comentariu.

3. **„Ce îi așteaptă pe radiodifuzori după modificarea Codului Audiovizualului".** Moderatoarea, membra CCA Olga Guțuți, a anticipat intrarea în vigoare a modificărilor la Codul Audiovizualului și a făcut o analiză a riscurilor care vor apărea pentru radiodifuzorii mici odată cu aplicarea noilor prevederi. Ea a trecut în revistă prevederile legale, cele propuse pentru modificare, fragmente din discuțiile publice la acest subiect, dar și unele îgrijorări împărtășite de reprezentanți ai comunității media. „*Şi acum, mă întreb şi vă întreb: cum credeți, ce urmează? Pe de o parte, noile modificări ar fi o soluție pentru promovarea produsului autohton şi, în special, pentru dezvoltarea pieței audiovizuale autohtone, iar pe de altă parte, aceleaşi modificări ar putea fi nefaste pentru activitatea radiodifuzorilor mai mici, cei care, din cauza condițiilor financiare precare, nu se vor putea conforma noilor prevederi legale*", a scris, în final, moderatoarea.

Unul dintre participanții la discuție a lansat o idee demnă de atenție, preluată din statele europene: „*Problema reală este în reglementarea insuficientă a pieței reclamei, care*

permite monopolizarea acesteia. Posibil și reglementarea insuficientă a Fondului CCA pentru sustinerea radiodifuzorilor din care ar fi teoretic posibil finantarea radiodifuzorilor mici ca să-și poata permite continuarea activității. O alternativă ar fi practica altor state europene prin care companiile media mari introduc în grila lor de emise produsele companiilor mici. Astfel își micsorează participarea lor pe piața media și în același timp acordă timp și posibilitatea de dezvoltare companiilor mici, respectiv le revine și o cotă din veniturile de reclama difuzate pe parcursul acestor emisiuni". Autorul acestei opinii, Mihai Malașevschi, consideră că în Republica Moldova o astfel de inițiativă ar trebui să vină din partea „regulatorului național", adică CCA, astfel ca, ajunsă în Parlament, „*initiațiva să fie văzută ca una serioasă și bine argumentată, apoi să fie dezbatută public cu societatea civilă conform tuturor procedurilor*".

O altă participată la discuție, șefă de direcție la CCA, Lidia Viziru, a enumerat atât avantajele, cât și dezavantajele acestor modificări: „*Urmare a discuțiilor cu radiodifuzorii s-a rezumat: este un lucru care devenea tot mai necesar, anume majorarea produsului autohton și contentului în limba română. Plusul este că se vor crea chiar și locuri de muncă pentru reprezentanții mass-media, iar publicul va avea mai multe de privit in limba română. Minusul este că nu toate TV-urile vor rezista, deoarece produsul autohton necesită bugete destul de mari și calitate. Produsul care nu aduce audienta, nu atrage publicitate, iar asta e una din sursele de existență a radiodifuzorilor. Astfel, se va ajunge la o monopolizare a pieței mediatice. De aici si răspunsul cu privire la pluralismul de opinii, evident că va avea de suferit, poate nu atât de major, dar orice schimbare, modificare, atrage după sine anumite schimbări de opinii*".

La final, moderatoarea a concluzionat că impunerea creșterii volumui de emisie cu produs autohton va sărăci și mai mult unii radiodifuzori, iar pe alții chiar s-ar putea să îi elimine de pe piață. În același timp, ea recomandat, ca una dintre soluții, crearea unor parteneriate dintre radiodifuzorii locali și cei naționali referitoare la preluarea conținurilor. O altă recomandare a fost identificarea unei formule de susținere a radiodifuzorilor, prin subvenționări de la stat sau distribuirea banilor din fondul special al CCA.

4. **„Deputații propun protejarea copiilor de homosexualitate. Ce urmăresc?"**. Moderatoarea Olivia Pîrțac a propus discutarea acestei teme pe MediaForum după ce pe site-ul Parlamentului a apărut un proiect de modificare a Legii cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației. Proiectul a fost semnat de câțiva deputați socialiști și presupunea scoaterea în afara libertății de exprimare a informației despre homosexualitate, plasând-o alături și la același nivel cu informația cu caracter pornografic. Se motiva prin protecția copiilor față de impactul negativ al informației, care se transmite prin diverse canale.

Moderatoarea a notat că subiectul abordat în proiectul de lege nu este nou. „*Indiferent dacă se ajunge sau nu la nivelul de inițiativă legislativă, suntem obișnuiți cu vehicularea conceptului că libera exprimare și libera asociere din jurul ideii de homosexualitate poate atrage și „îmbolnăvi" minorii, respectiv, trebuie să interzicem promovarea în orice formă a*

fenomenului și să evităm atenția publică din jurul lui", a notat Olivia Pârțac. Întrezărind în acest proiect o încercare de acumulare a capitalului politic, moderatoarea a invitat utilizatorii platformei să răspundă la întrebările: cât de sincer promovează legislatorii noștri drepturile omului și drepturile copilului prin asemenea proiecte de lege? Este oare lupta cu homosexualitatea folosită de politicieni ca instrument de PR și manipulare sau inițiativele și manifestările lor la acest subiect au toată legitimitatea necesară?

Unii participanți la discuție, juriști, au accentuat că textul și argumentarea proiectului contravin principiilor de bază ale drepturilor omului – nediscriminarea și egalitatea, prin afectarea în mod negativ a demnității umane a persoanelor de orientare homosexuală. O altă participantă la discuție, reprezentantă a unei organizații care apără drepturile homosexualilor, a scris: „*Este deja a treia încercare a partidului care se numește "al socialiștilor" de a promova această lege. O dată deja a fost chiar votată, dar anulată peste o lună. Este ca o bucată de stofă roșie pentru a sustrage atenția de la alte lucruri importante care se întâmplă. De fiecare dată când apare o tensiune - se propune acest proiect de lege*", a scris Angelica Frolov. Ea fost susținută în această opinie și de alți participanți.

Moderatoarea, la final, a atras atenția că la elaborarea proiectelor de lege care se referă la media, autorii ar trebui să țină cont și să se consulte cu organizațiile specializate pe drepturile omului și pe media. De asemenea, este necesară expertizarea proiectelor de către instituțiile specializate, atât de stat, cât și din domeniul neguvernamental.

5. **„Proiectul de lege antipropagandă: va asigura sau nu securitatea informațională?".** Lectorul universitar Andrei Curăraru, specialist în drept, politici publice și de securitate, care a moderat dezbaterea, a făcut o analiză a conceptului de luptă antipropagandă în unele state din regiune și l-a comparat cu cel din Republica Moldova. Potrivit lui, ceea ce s-a propus prin proiectul de modificare a Codului Audiovizualului - anume eliminarea din emisia posturilor retransmise din Rusia a știrilor și emisiunilor informativ-analitice - nu este decât un element din acest concept, care nu va soluționa problema luptei antipropagandă. „*În special, proiectul ignoră propaganda prin intermediul mijloacelor de informare în masă locale, precum și cea provenită pe alte canale decât audiovizualul. De asemenea, această măsură ridică o serie de întrebări în legătură cu capacitățile interne de a oferi narative alternative credibile pentru populația care consumă informație din sursele menționate, precum și o serie de probleme tehnice legate de transpunerea pozițiilor asociate Kremlinului în mass-media locală pentru evitarea interdicției impuse*", a notat Andrei Curăraru.

El a menționat că la nivel european există trei sisteme de reacție la activitatea propagandistă și a adus mai întâi exemplul Cehiei, care a creat o subdiviziune specială de contracarare a propagandei, care monitorizează activitatea instituțiilor mass-media, inclusiv sursele lor de finanțare. Subdiviziunea poate recomanda sistarea activității unor instituții media, precum și introduce reglementări suplimentare pentru asigurarea securității informaționale. O altă abordare menționată de moderator a fost cea a guvernului

ucrainean, care a interzis pe teritoriul țării canalele TV și rețelele de socializare ruse. „*O a treia abordare este cea de la nivel european prin crearea Echipei de Comunicare Strategică a Serviciului de Acțiune Externă Europeană. Acesta reunește doar 10 experți în domeniul comunicării strategice, totuși produsele sale sunt accesate de peste 500.000 de persoane care vorbesc 18 limbi. Echipa colaborează cu o comunitate de circa 400 experți, jurnaliști, oficiali, reprezentanți ai ONG-urilor și think-tank-urilor în cca 30 de state*”, a precizat Andrei Curăraru. El a invitat utilizatprii să-și expună opiniile referitoare la așteptările pe care le au de la intrarea în vigoare a modificărilor, la posibila lor eficiență, dar și i-a îndemnat să spună care dintre sistemele de luptă cu propaganda li se par mai potrivite pentru Republica Moldova.

În pofida actualității și promovării intense a acestei teme, dezbaterea a acumulat un singur comentariu, de la un utilizator care propunea aplicarea unor măsuri „sovietice” de contrapropagandă, ceea ce presupune monitorizarea strictă a întregii prese și, după necesitate, combaterea prin comunicate oficiale a tezelor și informațiilor care dezinformează sau propagă idei considerate propagandistice.

6. **„Filmarea persoanelor în stare de ebrietate în instituțiile publice”.** Necesitatea discutării acestui subiect a apărut ca urmare a difuzării de către un post de televiziune a unor imagini video luate fie pe stradă, fie în sediile inspectoratelor de poliție, în care apăreau persoane în stare de ebrietate (ceea ce le face vulnerabile la abuzuri), comportându-se neadecvat, atacând insectorii de poliție sau reporterii atunci când vedeau că sunt filmați. Problema care s-a pus în mod special este: de ce jurnaliștii au filmat acești oameni în pofida faptului că ei le ceruseră să oprească filmarea, dar și a faptului că informația respectivă nu prezintă interes public.

Moderatorul, juristul Dumitru Sliusarenco, a explicat consecințele legale pe care le comportă un astfel de comportament pentru jurnaliști și a accentuat drepturile persoanelor care apar în cadru în raport cu media.

Participanții la discuție au condamnat astfel de practici jurnalistice, care lezează demnitatea persoanei și abuzează de starea ei de vulnerabilitate. Unul dintre utilizatori s-a interesat dacă o eventuală acțiune în judecată depusă de protagoniștii unor astfel de scene ar avea sorți de izbândă și dacă există precedente îna cest sens. „*Există mai multe precedente când persoanele vizate au reușit să-și reclame drepturile în instanță. Atât pe motiv de defăimare și lezare a imaginii și demnității, cât și pe motiv de discriminare și instigare la ură. În afară de instanțe, dacă vorbim despre un caz de discriminare, atunci mai este o autoritate care ar putea examina astfel de situații - Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Suplimentar, dacă instituția media încalcă Codul Audiovizualului poate fi depusă o plângere către Consiliul Coordonator al Audiovizualului și solicita sancționarea acestora*”, a explicat moderatorul.

În concluzie, moderatorul a notat că prezența presei în instituțiile publice nu reprezintă o încălcare a legii, însă din cauză că lipsesc reglementări normative ce ar stabili modul de

reflectare a evenimentelor care se produc în aceste instituții. Această lacună creează premise pentru încălcarea dreptului la viața privată. Dumitru Sliusarenco a notat, de asemenea, că aceste materiale contribuie, pe de o parte, la menținerea și înrădăcinarea diferitelor stereotipuri și prejudecăți în societate, iar pe de altă parte stimulează agresiunea, intoleranța și ura.

7. **„Publicitatea în media: obligațiile legale vs practicile curente”**. Moderatoarea Tatiana Puiu și-a propus să analizeze prevederile legale referitoare la publicitatea ascunsă și la alte forme de publicitate în media și să atragă atenția asupra faptului că obligații expres de a nu publica produse ce conțin mesaj publicitar există doar în Codul Audiovizualului și în Legea cu privire la publicitate. Astfel, pentru presa tipărită sau presa online nu există reglementări expres în acest domeniu.

De asemenea, Tatiana Puiu a constatat că legislația nu conține nici o referință la marcajul pe care trebuie să îl plaseze redacțiile atunci când publică pe oline sau în ziarul tipărit articole plătite de către comanditari.

În discuție s-au inclus 9 persoane, majoritatea jurnaliști. Părerile s-au împărțit între pro și contra instituirii unor reglementări. Pe de o parte, unii participanți la discuție au opinat că jurnaliștii ar trebui să fie onești față de consumatorul de informație și să-l anunțe clar și explicit atunci când un anumit conținut îi este livrat la comanda unui om sau unei instituții care a plătit pentru asta, de aceea ar fi necesare reglementări clare referitoare la marcarea materialelor publicitare. Alții au exprimat temeri că eventuale reglementări ar putea fi folosite de către autorități pentru răfuieli sau presiuni asupra presei. „*Fiecare redacție decide cum e mai bine ca să separe conținutul publicitar de conținutul pur informativ. O reglementare mai drastică, inclusiv legislativă, îmi e frică că va dăuna mai mult decât va ajuta. De mai multe ori la Forumul Media vorbeam despre faptul că uneori ceea ce pare o inițiativă bună, făcută ca lege, nu face decât să joace împotriva noastră*”, a scris Alexandru Lebedev, fondatorul portalului pentru tineri Diez.md..

La final, analizând opiniile exprimate în cadrul dezbaterii, moderatoarea a fost de părere că, pentru moment, cea mai indicată ar fi popularizarea necesității ca redacțiile să fie oneste față de public. Respectiv, ele ar trebui să delimiteze, grafic sau prin alte elemente vizuale, conținutul care apare la comanda cuiva. De asemenea, s-a propus marcarea obligatorie a acestor conținuturi cu cuvântul „Publicitate” sau inserarea unei mențiuni de felul „Acest produs a fost plătit de …”.

Concluzii și Recomandări

Principalele recomandări făcute de moderatori la rubrica Legislație sunt:

- Modificările legislative referitoare la utilizarea mijlocaleor speciale de observare, în cazul dat drona, ar trebui atent urmărite de jurnaliști și juriștii media, pentru a reacționa la timp în cazul proiectării unor restricții abuzive.

- La elaborarea unor eventuale reglementări referitoare la utilizarea dronei ca instrument de acumulare a informațiilor pentru activitatea jurnalistică, autoritățile ar trebui să țină cont de practicile și recomandările europene în acest sens, dar și de opinia comunității media din Republica Moldova.
- La elaborarea proiectelor de lege care se referă la media, în special al celor care vizează diferite categorii vulnerabile la discriminare, autorii ar trebui să țină cont și să se consulte cu organizațiile specializate pe drepturile omului și pe media. De asemenea, este necesară expertizarea proiectelor de către instituțiile specializate, atât de stat, cât și din domeniul neguvernamental.
- Procedurile de alegere a membrilor CCA, chiar dacă ar putea fi modificate, nu necesită intervenții urgente, întrucât sunt conforme cu normele valabile în Europa. Schimbări necesită aplicarea procedurilor. Formal, legea se respectă, factual, CCA este sub control politic.
- Modificările la Codul Audiovizualului, care îi obligă pe radiodifuzori să mărească semnificativ volumul de producție proprie, vor avea consecințe negative asupra unor posturi TV, făcându-le pe cele controlate politic și care își permit să finanțeze filmarea mai multor emisiuni proprii, să-și întărească pozițiile.
- Un element al soluțiilor pentru depășirea problemelor legate de mărirea volumului de produs autohton în audiovizual ar fi crearea de parteneriate între radiodifuzorii locali și cei naționali referitoare la preluarea conținuturilor. De asemenea, ar fi recomandată o formulă de susținere financiară, de către stat, a radiodifuzorilor mici pentru crearea de produs autohton, astfel ca aceștia să poată supraviețui după intrarea în vigoare a modificărilor la Codul Audiovizualului.
- Autoritățile, de comun cu asociațiile media, ar trebui să elaboreze regulamente sau alte acte normative care ar stabili ce se poate de filmat și ce nu în instituțiile publice, modul de tratare de către presă a persoanelor aflate în situații vulnerabile etc., pentru a se evita lezarea demnității persoanei și încălcarea dreptului la viață privată.